

doby přechodu mezi středověkem a novověkem či u tištěných vzorníků novověkého písma velmi vlivné učebnice J. Neudorffera či J. Fuggera. Ale to jsou jednotliviny, na něž už dále není třeba upozorňovat a jež v případném dalším vydání mohou být doplněny. Zejména ale je třeba osvobodit „malé“ obory z područí obou dominantních a numismatice dopřát místo, jež jí patří – nebo ji rovnou vyčlenit do samostatné publikace. Stejně tak by bylo třeba z historické geografie učinit jen historickou kartografii a stránky věnované regionálním pramenům a sídelní topografii obrátit ve prospěch informací bezprostředně s textem souvisejících.

České dotyky náleží několika citacím Prahy ohledně tam vedených městských knih, ve sfragistice Přemyslu II. či v knižní malbě Václavu IV. a ne zcela přesně Karlu IV. Mihnou se tu i Cheb a ve zcela kuriózní souvislosti České Budějovice jako konečná stanice linecké koněspřežky.

IVAN HLAVÁČEK

Milevský letopis. Zápisky Vincencia, Jarlocha a Ansberta,
přeložila Anna KERNBACH za spolupráce
Magdaleny MORAVOVÉ, předmluvu
napsal Martin WIHODA, Argo, Praha
2013 (= Memoria medii aevi 18)

290 s., ISBN 978-80-257-0885-9

Výstižně zvolený titul odráží složitou situaci rukopisu, jenž obsahuje vzájemně propletená, dopisovaná a částečně torzovitá díla nejméně tří středověkých analistů postihující mimo jiné dějiny českých zemí mezi lety 1140 a 1197. Přitom vůbec nevádí, že třetí autor možná nepsal sám a pravděpodobně se nejmenoval Ansbert.

Úvodní text Martina Wihody reprezentuje tradiční předmluvu v nejlepším slova smyslu. Čtenáře seznamuje s osudy konvolutu i jeho kodikologickým stavem a představuje historickou postavu milevského opata Jarlocha, který byl autorem celé kompilace. Vyčerpávající nástin mocenských poměrů doprovází rozbor hlavních témat jednotlivých letopisů a přehled domácích badatelských koncepcí, které se je snažily interpretovat. Wihoda se také věnuje části nazývané Život opata Gotšalka a na základě nejnovějšího bádání v ní vidí možný „ideový svorník Jarlochova díla“ (s. 23). Do české historiografie rovněž po dlouhém mlčení alespoň v krátkosti vrací premonstrátské

dokumenty z doby vzniku celého kodexu. Zvláštní pozornost by si jistě zasloužilo i rozsáhlé líčení Barbarossovy křížové výpravy, na druhou stranu je pochopitelné, že předmluva nemůže nahradit samostatnou studii.

Za ediční poznámkou již následuje jádro knihy, překlad středověkých textů, které jsou řazeny do tří kapitol podle analistů uvedených v podtitulu. Celých 200 stran letopisů je hustě prokládáno poznámkami, které samotné zabírají dalších více než 30 stran vysázených drobným písmem. Zbytek svazku vyplňují tři mapové přílohy, rodokmen Přemyslovců, bibliografie a potřebné rejstříky.

Všechny zařazené analýzy jsou již dlouho dostupné v latinských edicích. Texty Vincencia a Jarlocha jsou navíc od roku 1957 zpřístupněny v kvalitním překladu Františka Heřmanského a historie Barbarossovy křížové výpravy se české verze dočkala nedávno díky Pavlu Soukupovi (první dva texty jsou přeloženy také do němčiny a Ansbert od roku 2002 do němčiny a 2010 do angličtiny). Dosud však jak editoři, tak překladatelé u nás i v zahraničí jednotlivé kronikáře oddělovali. Až předkládané vydání představuje texty společně, kopírujíc problematické rukopisné dochování plně poznámek, vpisků a oprav. Vůbec poprvé tak není Jarlochova kompilace zmrzačena, jak Martin Wihoda trefně poznamenává (s. 24). V textu jsou označeny marginální příspěvky samotného milevského opata a v poznámkách dnes chybějící folia, jejichž znění je dochováno v opisech z 18. století. Na rozdíl od Heřmanského reflektuje současné vydání také dělení textu podle originálních rubrikovaných iniciál (alespoň u Vincencia a Jarlocha). Z jazykového hlediska je podání čtivé a výrazově bohaté, přitom ale nenarušuje vyznění děl starých téměř 800 let.

Hutně formulované poznámky jsou jakýmsi pokračováním předmluvy a lze v nich sledovat jednak linku Martina Wihody, která vykládá dobové politické souřadnice a reálie, jednak části psané Annou Kernbachovou, které zásadně rozšiřují naši znalost literárních předloh středověkých analistů – u Vincencia se objevují klasičtí autoři, kdežto u Jarlocha dominují biblické citace. Překladatelka v poznámkách také vykládá autorské záměry a přibližuje původní latinské formulace. Kernbachová, která Vincenciovi i Jarlochovi věnovala monografii a několik studií, se v textu pohybuje sebevědomě a obeznaně. Je škoda, že až po vydání *Milevského letopisu* byla publikována studie Martina Šorma, která do zdánlivě uzavřené množiny textů vnesla byzantský letopis Ioanna Kinnama a tím také čerstvý pohled na Vincenciovo značně příkrášlující líčení uherského působení Vladislava II.

Vydání složitého rukopisu s sebou přineslo také několik problémů. Když Jarloch popisuje návrat Jindřicha Zdíka ze Svaté země, odkud biskup „přinesl knížeti i Čechům nového člověka i nový řád“ (s. 103), nemínil tím opat novou organizaci, ale kratší a přísnější verzi Augustinovy řehole pro komunitu *Ordo monasterii*, nazývanou *ordo novus*. Tu se také Zdik zřejmě zavázal dodržovat. Obdobně editoři nerozlišují různé verze řehole (s. 30, pozn. 40), např. v souvislosti s mlčením, které biskup (s. 36, pozn. 98) a opat Gotšalk (s. 110, pozn. 211 a 213) dodržovali – přitom uvedené nařízení obsahuje právě *Ordo monasterii*. Ani životní zvyklosti, které jsou Jarlochem zevrubně a záměrně návodně líčeny, nejsou konfrontovány s prameny řeholní provenience. Přitom odkazy na *ordo novus* lze najít i mimo jádro „Života opata Gotšalka“, např. v popisu trestu spojeného s neposlušností steinfeldského převora Adolfa (s. 106). Kniha, kterou vídával mladý kaplan svého opata pečlivě studovat, nebyla, jak se zdá, prostým evangeliářem, ale učeným rozkladem evangelií *In unum ex quatuor* z pera laonského premonstráta Zachariáše z Besançonu (s. 113, pozn. 230). V poznámce 315 editoři uvádějí, že za Alexandrem III. stály také reformní řády cisterciáků a premonstrátů. U druhých jmenovaných to ovšem není zcela pravda, protože proticísařského papeže podpořilo pouze vedení a francouzská větev bílých kanovníků. Přístup německých kanonií byl značně rozkolísaný. Protože český překlad zaujme také čtenáře bez kodikologických znalostí, zdá se jako poněkud zavádějící zvolená identifikace Jarlochových vstupů do poslední části Ansbertova letopisu. Marginální poznámky jsou přehledně značeny přímo v textu, kdežto delší přípisek k roku 1193 vepsaný do prázdného místa za *Deest require* (s. 206, v rukopise f. 108v) je identifikován pouze v poznámce, i když do předchozího líčení tematicky nezapadá a navíc je psán jinou písařskou rukou. Podobně líčení českých událostí let 1193 až 1198, které milevský opat nechal vepsat za ukončený text rakouského klerika (s. 213), logicky nepatří do kapitoly „Historie výpravy (...) s milevskými přípisky“, ale jedná se o pokračování „Letopisu milevského opata Jarlochova“. Tento text začíná na novém foliu (f. 111r) je zapsaný jinými písaři než předchozí vyprávění, ale v překladu jej označuje opět pouze poznámka na konci knihy.

Díky editorské péči obsahuje Milevský letopis jen několik drobných chyb. U úmrtí Vladislava syna Svatopluka chybí v překladu přípisek *in Teutonia* (s. 82), komentář posluchačů Gotšalkových kázání je aluzí na 1 K 14,2 a ne na neexistující 1 K 5,18, na rozdíl od jiných míst chybí u Vladislavovy korunovace a založení Strahova odkaz

na dochovaná diplomatická svědectví (s. 49, s. 30, s. 103 an.) a na mapě křížových výprav je Barbarossova cesta nesprávně označena jako tažení z let 1147 až 1149 (s. 260–261). Vzhledem k velkému množství geografických názvů v Ansbertově líčení zamrzí také schematičnost uvedené mapy. Konečně zvolený formát poznámek je uživatelsky dosti nepřívětivý – jsou vysázeny společně a pro každý letopis číslovány od počátku, aniž by bylo na stránkách průběžně značeno, ke kterému z děl patří.

Specifickým problémem je vztah starších překladů k novému vydání. V ediční poznámce se uvádí, že Kernbachová k původním pracím přihlédla. Samotná překladatelka se vůči starším překladům vymezuje pouze v šesti poznámkách, které většinou řeší různočtení jmen a názvů. Přes subjektivní pohled lze konstatovat, že české texty jsou si velmi podobné. Otázkou tak zůstává, zda by František Heřmanský a Pavel Soukup neměli být uvedeni v tiráži jako spolupřekladatelé. Kniha také přebírá drtivou většinu poznámek z obou dřívějších překladů, i když ty zase mnohé přejala ze starších edic.

Anna Kernbachová, Martin Wihoda a Magdalena Moravová připravili kvalitní vydání velmi komplikovaného amalgámu textů z dílny milevského opata Jarlocha, které nahradí starší překlady jeho dílčích částí. Milevský letopis si díky strhujícím dobrodružstvím v Uhrách, Itálii a na cestě do Svaté země své čtenářky a čtenáře bezpochyby najde také ve 21. století.

JAN KREMER

Sylvie STANOVSKÁ – Manfred KERN,
Staročeské a německé milostné básnictví vrcholného středověku,
Masarykova univerzita, Brno 2013
(= Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně 417)

193 s., ISBN 978-80-210-6342-6

Zdá se, že zájem literárních vědců a historiků o starší českou literaturu se realizuje zejména publikací edic. Zatímco v angloamerickém i francofonním prostředí představují středověké texty rejdiště pro teorie nejrůznějšího druhu, zdejší badatelé se obvykle pevně drží liter. Tuto orientaci zachovává i prozatím nejnovější vydání korpusu staročeské lyriky, které brněnská literární historička Sylvie Stanovská sepsala spolu se salzburšským germanistou Manfredem Kernem původně